

nas, ne bi trebalo tako pogostoma, kader odrastejo, kovaču pošiljati jih.

Za vsako dobro reč treba je več ali manj denarja potrošiti; saj tudi nobeden ni v stanu po obrestih pred prašati, dokler ne posodi ali pa kam drugam denarja ne obrne, da mu obresti donaša. Na naši gori je 128 posestnikov sè Št. Vidci, kateri z nami vred goro uživajo. Nanos bi moral imeti prostoren hlev, da bi se vsa čeda lahko pred slabim vremenom obvarovala; v njem bi moral prostor biti nad živino za ljudi, da zavetje imajo v slabem vremenu pred dežjem, točo, bliskom in treskom, in jim ne bi treba bilo pod prostim nebom bridko zdihovati. Hlev narediti gotovo ne bi veliko stalo, kajti kamenja se dobí kolikor treba; škrilovja za streho tudi; pések bi se prek poti dobil; apnéica bi se lahko napravila in les bi se iz gozda pripeljal. Zraven hleva bi moral biti vodnjak, da bi vsa strešna voda va-nj tekla, za človeško rabo. 128 posestnikov vse to brez velikih stroškov zmore, in brž, ko bi začeli obresti gore uživati, bi slednji na ves trud in na vse stroške precej pozabil. Živina je, hvala Bogú, z vodo preskrbljena.

Filip Trost.

Podučne stvari.

Košček poduka

o nabiri novincev v vojaški stan.

Nabiranje novincev je pred durmi. Če tudi smo v novi vojni postavi ob svojem času že govorili, naj vendar na kratko posnamemo poglobitve pogoje, pod katerimi je kdo vojaščine prost.

Popolnoma prost je vsak, kdor je že 36 let star.

Začasno prosti so oni, ki še niso 32 let stari, pa so že za vojake služili. Ako vojska žuga, se vzamejo taki v reservo ali med brambovce.

Začasno prost je edini sin tacega očeta, ki si nič zaslužiti ne more, ali pa vdove matere. Na starost očetovo se tù ne gleda; al tak mora biti oče, da si nič zaslužiti ne more; to odloči asentna komisija. Mati vdova pa, če je tudi v stanu si kaj zaslužiti, ima pravico do tega, da si jej oprostí njen sin, ako je njen edini sin. Ta dobrotà dohaja tudi nezakonski materi, ako je sin njen edini sin, ne pa nezakonskemu očetu.

Začasno prost je tudi edini vnuk starega očeta (deda) ali vdove stare matere (babice). Al svojih lastnih živih sinov ne smeta imeti in tudi nobena družega vnuka ne, ki si kaj prislužiti more.

Začasno prost je brat, kateri ima bratov ali sester, ki nimajo ne očeta ne matere več. On mora pa svojim bratom in sestram edini biti, ki si kaj zaslužiti more, in vsi morajo biti zakonskega rodú.

Pri razsojevanji tega, ali je kdo edini sin, vnuk ali brat, se pa ne štejejo taki brati, kateri že služijo za vojake bodi si v liniji ali v rezervi ali pa so na odpustu (urlavbu); pa tudi taki se ne štejejo, ki še niso 18 let stari, ali taki, ki si ne morejo nič zaslužiti. Za oproščenje veljajo vsi ti primerljeji le takrat, ako na tacega, ki se ima oprostiti, zares pride to, da mora rediti stariše, starega očeta ali staro mater, brata in sestre, in da jih tudi res redí. Od tistega dneva pa, ko jih ne redí več ali da ga zato ne potrebujejo, ni več vojaščine prost, če je v letih vojaških.

Zgodovinska črtica o davkih.

Mnogovrstni so potje do denarja; nič manj mnogovrstna je pa tudi premetenost, pridobljeni denar iz žepa posamesnih ljudi izvoditi v veliko splošno državno

vrečo. Kdo bi našteval vse, od česar se je že plačeval davek, in vse pretveze iznajti nove, in zvikšati stare davke?

V prvi vrsti je bil človek tisti, ki se je nadačal kot človek, in potem njegovo delo.

Stare čase znimar pustivši ozrimo se le v novejše, in našli bomo naslednje davke:

1702. leta bila je v Prusiji, ktera je mnogo mnogo denarja potrebovalo, ko je postala kraljestvo, vpeljana glavnina ali glavni davek. Tega davka ni bil nikdor prost, še celó kraljevska rodovina ga je morala plačevati; takrat je vendar vsak vedel, če je bil tudi prav neumen, da ima glavo; tako je dandanes še na Angleškem. Kralj je za svojo glavo plačeval po 4000, kraljica po 2000, dedič-kraljevič po 1000, in daljni sorodniki po 600, 400 in 300 tolarjev. Vojaki od maršala do stabnega častnika so vsako leto plačali eno mesečno plačo. Največ tega davka pa so, kakor je sploh še dandanes navada, plačali nižji stanovi: rokodelski pomočnik je plačeval po 12, kmet po 8—12 grošev, dniarice po 4 groše.

Štric tega davka bil je, če tudi ne dolgo, deviški davek. Vsaka devica je od 20. do 40. leta, če se ta čas ni omožila, po 1 tolar plačevala na leto. Ta davek je imel namen, spodbujati jih k možitvi. Razumnejše bi pač bilo, da bi se bil ta davek naložil fantom, ki se ne marajo ženiti.

S temi davki so si roko podajali davki od stvari, ki so le bolj potrata ali nagizda, na pr. od kočij, a le v glavnem mestu, za poškodovanje tlaka od 12 grošev do 3 tolarjev; ženske so od kinča ali lišpa na glavi plačevale po 1 tolar; od nogovic, črevljev, šolnov, šlebedrov za vsak par kakor tudi za vsak klobuk plačevalo se je po 1 groš; med davki, ki so največ nesli, bil je davek od lasulj (barok) vpeljan 1698. leta, — ta davek je bil ob enem tudi bramba domačih izdelkov, kajti francoska lasulja je stala 25, pruska le 6 odstotkov prave cene; 1701. leta je Francoz Elija Papus ta davek vzel v najem; ker pa ni bilo moč v okom priti kontrabantu, in ker so oni, ki so nosili lasulje, morali vedno seboj nositi tudi privoljenje za lasuljo, da jim niso bile strgane z glave, zato se je najem koj drugo leto opustil in ta davek vredil tako, da so najviši dvorniki in vojaki plačevali po 2½ tol., drugi uradniki in oficirji do majorja po 2 tolarja; uradniki do tajnikov po 1 tolar; nižji uradniki, strežaji, kupci, kramarji in meščanje po 16 grošev; rokodelski pomočniki, služabniki in vsi drugi po ½ tol. Ta uredba je bila nova v Prusiji, davka pa Prusi niso prvi vpeljali; v Saksoniji ga je vpeljal deželni zbor 1676. leta, in vsaki lasulji postavil 10 tol. cola, češ, da bode ustavil gizdavost, kar se pa ni zgodilo.

Na Angleškem je enak davek, ktereга je o času francoske prekucije vpeljal Pit, imenuje se davek od bele moke (štupe), s katero se potresajo lasje. Še dandanes so angleških velikašev strežaji črnih las, brk in brad videti z dragimi belimi potresenimi lasmi. Pita so takrat zasmehovali ter se iz njega norca delali.

Pit in pomanjkanje denarja za tadašnje vojsko sta vpeljala davek od oken, ki je nehal še le 1851. leta. Tudi ta davek so zasmehovali in se mu odtegovali s tem, da so zazidavali cele vrste oken z napisi: Pitovi spisi knjiga I., II., III., IV., V., VI. itd. Tudi na Nemškem se je bil vpeljal ta davek. Maks Heinrich bavarski (od 1650. do 1688. l.) je bil na vsako šipo po 3 solde postavil davka.

Vrnimo se na Prusko, ktero je že od nekdanj najbolj slovelo z davkarskimi postavami. Ne le nagizda se je nadačevala, ampak tudi stvari, na videz nagizdne, v resnici pa potrebne za življenje. Taki so bili davki

od kave, čaja in čokolade; in sicer po 2 tolarja se je moralo plačevati na leto za vsako teh pijač. Friderik veliki je pa ozir kave še dalje segnil. On je bil tega mnenja, da kava človeka slabi in nezmožnega dela za vojno službo, zato je vpeljal samotštvo in kavo so smeli sami žgati le viši stanovi: plemeniti oficirje, udje deželnih kolegij in duhovniki.

Daljni davek, odpravljen še le z vpeljavo utave, je bil kraljičin davek; plačevala ga je vsa država kraljičini, ko se je omožila. V Meklenburgu je bil ta davek v navadi že v 13. stoletji ter je takrat donášal 20.000 tolarjev.

Največ in najčudnejših davkov se je na Nemškem vpeljal za časov Ludevika XIV. francoskega kralja, kterega so hoteli posnemati, a zarad tega so bili tudi v vednih denarnih stiskah. Na Bavarskem na pr. se je moral davek plačati od možitve ali ženitve (pod Maks. Jožefom (od 1745.—1777. l.), ta privoljenja so donášala 150.000 tolar. na leto. Znani Vehse o nekem grofu pripoveduje, da je svojim podložnikom naložil davek, s katerim je plačal zdravnike, ki so mu celili zlomljeno nogo; ta davek je še precej dolgo pobiral potem, ko mu je bila noga zaceljena.

V neki drugi nemški deželi, ki je sama oskrbovala lekarnice (apoteke), bil je vpeljan davek od driske. Vsak kmet je moral štirikrat v letu vžiti dva lota Sedličeve soli, po kateri žene človeka, in da jo je kupil, dokazati pri sodnji (Vehse zgodov. nemških dvorov, knjiga 48. str. 292.). Še predrznejši je bil grof Friderik II. hesen-kaseljski, znani prodajalec duš. Podložni so mu morali plačevati njegove preš.....; rekli so temu davku „solni vinar“. Take samovoljnosti so vladale skoraj po vseh nemških deželah, odkar so ob moč prišli deželni stanovi in je vso moč na-se potegnil absolutizem. Montesquieu pravi: davek je tisti del, ki ga vsak državljan daje od svojega premoženja zato, da mu varno ostane ostalo premoženje, in da to vživa mirno in poljubno. Nam se zdi, da davek s svojim namenom že davno več ni v pravi razmeri, in da varnega in poljubnega vžitka svojega premoženja predrago ne plačujejo le tiste vrste državljanov, ki vživajo — državne penzije.

Kakošne davke imamo dandanes, ni nam treba popisovati, saj jih vsak le preveč čuti, kdor jih plačuje.

Šolske stvari.

Trije ukazi ministerstva za uk.

Došli so nedavno trije ukazi ministra dr. Hasnerja, o katerih hočemo naznaniti glavne točke.

1. *Ukaz deželnim in okrajnim nadzornikom.* Ta ukaz odkazuje jim nov posel. Vsled 1. §. „imajo deželni nadzorniki, zlasti paziti na to, da se učilnice ne rabijo za politične, narodne ali vérske pletke“. Kdo nam danes vé povedati vse, kar se bode prištevalo imenovanim pletkam? Ni nemogoče, kar smo že drugod doživeli, da bode vérske pletke kriv učitelj, kateri dá svojim učencem podpisati voščilo, ki se pošlje najvišjemu cerkvenemu poglavarju *); mogoče je, da bode narodne zarote dolžen učitelj, ki v šoli izgovori besedo „slovenec“, skoro gotovo pa, če mu pri razlaganji glagolov iz ust uide besedica „živijo“.

*) Na Štajarskem je nekega učitelja vohún tožil panslavizma, ker je v cerkvi slišal peti „slava! slava!“ in je samo te besede vjel — iz Riharjeve pesmi „Slava Mariji“. Al ni se čuditi temu: „špiceljni“ hočejo zasluge in zaslužek imeti, in „špiceljnov“ ni imela Avstrija nikoli več kakor jih ima dandanes, ko se v liberalnih listih v eno mer čuje: „Freiheit wie in Oesterreich!“ Vred.

2. *Ukaz o uredbi šol za učitelje.* V te šole se bodo po novem ukazu jemali 15 let stari mladenči, ki so dovršili spodnjo gimnazijo ali nižo realko, ako zadosté ostri preskušnji; v tej šoli potem ostanejo 4 leta, in učili se bodo: odgojeslovja in podučevanja, jezikoslovja, zemljopisja, zgodovine, ustavoslovja, matematike, naravoslovja, fizike, kmetijskega gospodarstva, risanja, pisanja, telovadbe (kaj pa s cerkvenim petjem in orglanjem?). — Nas obhaja misel, da te učiteljske šole ne bodo prepolne.

3. *Ukaz o obiskovanji ljudskih šol.* Otroci, ki so zdaj 12. leto dovršili, smejo iz ljudske šole ostati; oni pa, ki konec tega šolskega leta niso še spolnili 12. leta, morajo šolo obiskovati do 14. leta. — Razglašena je v tem ukazu tudi osnova, po kateri se imajo ljudske šole vravnati. Vsak prijatelj ljudske omike iz srca želi, da bi se vse, kar je dobrega in koristnega v tem ukazu, dalo izpeljati in da ne bi ostalo le na papirji, vse drugo pa da bi se kmalu odstranilo; in med to spada to, da bodo stariši morali svoje otroke celih 8 let pošiljati v šolo. Ker je to sila, ki se starišem dela, zato se bode, kakor beremo, več občin gornje-avstrijskih do deželnega zbora obrnilo s prošnjo, da se v tem spremeni postava, ker se ne dá izpeljati. In prav to je prava pot, po kateri se dá kakova prememba doseči, ne pa upornost zoper postavo ali svojeglavnost. To postavno pot nastopite vselej tudi vé, slovenske občine, kedar želite kakove spremembe v postavah.

Národne stvari.

Novi šolski nadzorniki in pa slovenščina.

Iz Maribora piše „Slov. Gosp.“: „Zadnje dni preteklega tedna so imeli osmošolci poskušnjo. Najbolj zanimivo pri tej skušnji je bilo to, ko se je začelo izpraševanje iz slovenščine, je novi šolski nadzornik se začel prav glasno pri oknu z nekim profesorjem pogovarjati, in čez kratek čas je celó odšel iz sobe in se tako dolgo sprehajal, dokler skušnja iz slovenščine ni bila končana. Tudi drugi dan je sobo zapustil, ko se je začela skušnja iz slovenščine, in se še le vrnil, ko mu se je oglasilo, da je skušnja iz slovenščine končana. — Pravi se sicer, da šolski nadzornik celó ne razume slovenski in da zato ni hotel poslušati“. Nam je to prav po všeči, da je gosp. nadzornik očitno sam pokazal, da ne razume slovenski in da je zapustil šolsko sobo; zdaj le vprašamo: ali tak, kdor ne razume vsega, kar se v šoli uči, more nadzornik šolski biti? Ali bi po takem ne zahtevalo poštenje njegovo, da se sam odkriža službi, kateri ni po vsem kos?

Starozgodovinske stvari.

Starinski denarji najdeni v trbovljski fari.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Naj omenim še enega napisa rimskega. Spomenik stoji na Lisci (Laisberg) v loškorazborški fari: „Marco Ulpico Rutiliano MELLAEI filio praefecto suo, auspiciis Divi Alexandri imperatoris in Persia feliciter pugnantis cohors Tauriscorum haec posuit“. (Schmutz „Steierm. Lesc. sub voce Laisberg.) Porimčani Slovenec Marcus Ulpius Rutilianus Mele-tov sin se je hrabro vojskoval v Perziji s kohorto Turiščanov. Gotovo so ti Turiščani stanovali na pogorji in pod pogorjem: Turje. To pogorje loči Štajarsko od Kranjskega, južno panogo pa namaka Sava. Dolga je kakih dobrih 4 ur. Na nje-